

**LABIAGAK LARUNI ITZALA EGIN ZIONEKO,
EDO «GERLA EDER ETA MIRAGARRI HURA»
HASI ZENEKO**

*Joxan Oiz, Labiaga Ikastolako irakasle
eta zuzendari ohia*

Ederra marka, bai horixe!

Oraingo honetan ere galdetutako mesedea-edo saihesten ez jakinki eta ataka mehar honetatik pasa behar! Izan ere, zer demontre aipatu behar ote dut nik Ikastolari buruz berau sortu zuten gurasoen aitzinean. Zer ekarpen egin nezake euskararen inguruan euskaltzain jaun-andreak bertan ditugula; edota, konparazio batera, bertako euskararen inguruan zer datu bitxi edo azterketa sakon azalaraz nezake Iñigo anaiak adi-adi ditudalarik. Marka ederra, alajaina! Gaur gero etsita, hasi gabetarik.

Horrelakoetan, egin ohi dena egingen dut, hortaz.

Arratsalde on, jaun-andreok:

Aski eskasa fortunatuko den ene ekarpenaren sarrera gisa, ekar dezadan gizon jakintsu baten hitza makulu gisa. Beratik pasea, bertan laketu zuen aspaldi. Ikasketaz mediku, idazketa maite zuen. Nola zuen izena... Apezak nagusi ziren garai horietakoa zen..., baina berak letretan egin zuen prelatuz bez-titu gabe. Nola zuen izena... Bai idazlea... hemen Beran aritua,... gero alde egin zuena... Nola zuen grazia... Nola? Baroja? Ez, ez, honek euskaraz idaz-ten zuen. Ezetz bada, Baroja ez ezik bertze idazlerik pasa dela bertatik... Ho-rixe! Sarako Etxeberri. Beran mediku aritutakoa XVIII. mendean. Joannes Etxeberri Sarakoa eta mediku Berakoa!

Zera zioen, bada, saratarrak «Eskual Herriko Gazteriari» egindako deian:

...zeren jende gazteak, eta bereziki Eskualdunak bere baitharik emanak bai-tira gudura, eta gathazkara; eta nola gaztei eman behar baitzaie hekien disposizi-noari dagokan emplegua; hargatik bada nik ere hautatu dut hei hemen aiphatze-ko gerla

...eta gerlarako deia egin zuen. Baina ez Marteko zelaian gudukatzeko-, dei-tzen tut Minervaren dosteta ezti, eta kanta-alosien bidez enorantziaren kontra egi-ten den gerla ohorezkora, eta bat-bederak batere arriskurik gabe hainitz abantail eder ardiets detzakenera. Hau da gerla eder, eta miragarri hura, zeinetan jakinta-

sunak nahi baitu gizona altxatu, eta abantaillatu: hala nola enorantziak nahi baitu aurthiki, eta ostikatu. Hautxe da bada nik aipatzeko dudan gerla.

«Enorantziaren» kontrako gerrarat deitu zituen Sarako Etxeberrik, hortaz, Euskal Herriko gazteak 1718. urtean. Handik 250 urte inguru zenbait gaztek eta ez hain gaztek onetsi zuten lozorroan zegoen deiadarra. Beran 1974. urtean izan zen ernaldia. Aurten bete dira 40 urte Nafarroako bazterrotan egundaino egin den enorantziaren aldeko aldarririk handiena ozenki nagusitu zela. Bortxaz hasieran, eztiki akaberan, alde bateranzko kultura baizik onetsi ez zuen zibilizazioa plazako nagusi bihurtu zen, harik eta «gerla eder eta miragari hari» hasiera eman zitzaion arte.

Saratarrak garai hartan gazteriak zuen formakuntza eskasia agerrarazi nahi izan zuen. Orduko gizartearen gaitzetako bat omen zen hura. Jakinmina eta jakintza beharra txertatu nahi zuen beraiengan. 74ko guraso eta laguntzaille horiei harrotu zitzaion harrak, ordea, ordurako jakintsuen kontua baino segapotoen jakinduria iduri zuen hizkuntza eta kultura inarrosi zituen. Bortxazko zibilizazio *enoranteari* mozorroa kendu eta baserritarren bitxikeria etnolingüistikotzat baizik onesten ez zen hura «altxatu eta abantaillatu».

Orain, arestian Arburua andreak aipatuko zuen gisan, nahi adina ez, baina euskara karrikan da. Gerra eder hura irabazi dugu. Euskarak, euskal irakaskuntzak eta oro har euskal kulturak gazte, heldu eta zaharren arreta bereganatu dute. Ez era normalizatuan baina bai aski era naturalean (1). Emaitza ikusita gerla ederra izan da, «ohorezkoa».

Prozesuari erreparatzen badiogu, ordea, Etxeberrik ziria sartu zigun. Labiaga Ikastolak egin behar izan duen bidea ez baita «ezti» eta «arriskurik gabea» izan. Hasierako urteotan espero zitezkeen trabak, haundiagotu baizik ez baitira egin azken hamarkadan, Bigarren Hezkuntza eskaintzeko hautua egin genuen egun bertatik, alegia. Milurteko berriaren atarian «ostikatua» Ikastola izan baita. Enorantziaren aldarrikatzaileen seme-alabek ostikatua eta euskarak karrika irabazteko Ikastolak egindako aintzindari lana sobera agudo atzendu duten itsuen begiradapean.

Larun adinako ospea lortutako Labiagaren proiektuak egundaino bizi izandako irudi antzaldaketak erreparatzea aski genuke gerla eder honek izaniko joera begitantzeko: izokina uretan goiti 94ean, ahari setosoa 99an eta ur bizieta pozik igerian dabilen etxetxo orain, 2006ean.

Ez ditut entzuleak aspertuko aunitzetan biziakoa eta hamaika aldiz entzundakoa errepikatzen. Gisa berean, ez nuke Eskaltzaindiko gure gonbidatu ohoragarriak izutu nahi, alabaina, sinetsiezadazue «Gerla Eder Honek» luze jo digu. Sobera luze. Eta gerratan gertatu ohi den bezala espero ez genituen gudu batzuk galdu ditugu, uste baino eri gehiago artatu behar izan dugu sa-

---

(1) 250 urte eta gero badugu bertze mediku euskaldun bat Beran.

pairik ez zuen gure ospitale malapartatuan eta, hau ere topikoa baita, etxekal-teren bat edo beste aritu da nahasitako bazkak egiten. Hala eta guztiz ere, bertan da Labiaga Ikastola. Murelez beterik baina osaturik. Gogotsu. Izan ere, gustura hartu baititugu enorante berrien kolpeak eta gurasoek, langileek eta laguntzaileek eraman handia erakutsi baitute. Eta eraman hori iragazi egin da ikastolako paretetan barrena eta gure ikasleek ez dute kolperik jaso. Hartara, Euskal Herriko ikastolen elkartasunak eta makina bat euskaltzaleren babesak eraso eta prekarietatearekiko idorpe sendoa osatu baitute. Kanpoan euria ari zuela bazekiten arren Labiagako ikasleak Sarako Etxeberrik nahi zituen moduan irten baitira ikastolatik: «batere arriskurik gabe» eta «hainitz abantail eder ardietsirik».

Intsumitua den honek, hondarrean, Berako mediku saratar handiak arrazoirik bazuela onartu behar baitu: gerla ederra izan baita.